

- ▶ marketing
- ▶ (kereskedelmi) statisztika
- ▶ üzletpolitika.

A második félévben az alábbi szakosodásra van lehetőség:

- ▶ általános menedzsment
- ▶ pénzügyi menedzsment
- ▶ marketingmenedzsment
- ▶ információmenedzsment
- ▶ rekreációs (szabadidős) menedzsment.

Az üzletpolitika oktatása mindegyik szakon tovább folytatódik. Az információmenedzsment szakon oktatott tárgyak:

- ▶ számítógépek és információ
- ▶ információmenedzsment.

Két szabadon választható tárgy is van itt, az alábbi kínálatból:

- ▶ információs technológiák, információgazdálkodás
- ▶ információs rendszerek II.
- ▶ üzleti (gazdasági) információk
- ▶ ismeretfeldolgozás
- ▶ szervezeti információforrások.

Az MBA menedzserdiplomát adó képzés, ezen belül az információmenedzsment szakon megindult képzés várhatóan befolyásolja majd az MSc fokozatot adó információs menedzserképzés jövőjét. Ha az információmenedzsment fogalom- és feladatkörét sikerül még pontosabban meghatározni, az MSc program ki fog egészülni néhány, az MBA programból átvett tantárggyal. Az előzőekben vázlatosan bemutatott két oktatási program mindenestre előnyösen fog hatni egymásra.

Az információs menedzserek jövője

Az "information management" nem csupán egy jól hangzó kifejezés. A tudományos világ már elfogadta és használja, az ipar most ismerkedik vele. Az információs menedzser tevékenységi köre nem jelzi ugyan egy vadonatúj szakma létrejöttét, de valószínűnek látszik, hogy azok a szervezetek foglalkoztathatnak majd sikeresen információs menedzsereket, amelyeknél könyvtárosok, levéltárosok, informatikusok (information scientists) egyaránt dolgoznak. A mai könyvtárosokból, adatbázis-kezelőkből, információs szakemberekből választódnak ki a holnap információs menedzserei, azok a befolyásos, széles látókörű vezetők, akik részt vállalnak az irányítás és a döntéshozatal felelősségéből.

Az innováció az oktatásban is meghatározó, forradalmi szerepet játszik. A tudományok és a technológiák fejlődése, a környezeti tényezők változása az oktatás folyamatos megújítására kényszerít. Az információs menedzserek képzése 1988-ban a Sheffieldi Egyetemen máris valósággá vált, s ezzel példát mutatott az oktatás korszerűsítésén fáradozó többi intézménynek.

/WILSON, T.: Towards and information management curriculum. = Journal of Information Science, 15. köt. 4–5. sz. 1989. p. 203–209./

(Nagy Gábor Ádám)

A könyvtárhasználók képzése és az információtechnika

A skandináv felsőoktatási könyvtárak az utóbbi húsz évben egyre nagyobb figyelmet fordítanak a könyvtárhasználók képzésére, különösen a műszaki, orvostudományi és közgazdasági területen. A felhasználók képzése több szinten történhet: egyaránt beletartozik az új könyvtárhasználóknak nyújtott eligazítás, az alsó- majd a felsőéves hallgatók információkeresési képzése, az oktatóknak szervezett tanfolyamok, valamint a külső felhasználók és kutatók számára rendezett továbbképzés.

Az információtechnika fejlődésével jelentősen bővült az információforrások választéka, bonyolultabbá váltak az információkezelési és -tárolási technikák, az információs rendszerek több formában is rendelkezésre állnak (nyomatott és gépi változatban, helyi vagy online használat útján, a dokumentumok teljes szövegével vagy csak bibliográfiai adataival stb.). A könyvtárhasználókat meg kell ismertetni a kínálattal, módszereket kell adni számukra az igényeiknek legmegfelelőbb megoldás kiválasztásához és használatához.

Az **online katalógusok** számottevő javulást hoztak a könyvtárhasználók számára az információkeresésben, különösen a könyveket illetően. E katalógusokhoz egyszerű felhasználói interfészeket alakítottak ki, hogy a tapasztalatlan felhasználók is kezelni tudják őket. Az ideális az lenne, ha a MARC-rekordokat úgy alakítanák ki, hogy tetszőleges adatelemek logikai összekapcsolásával lehessen keresést végezni. A könyvtárosok a felhasználók által végzett keresések menetét rögzítve és elemezve később figyelembe vehetik az új rendszerek és használatuk megtervezésében.

Ma már ötezernél több **online adatbázis** érhető el. Kezdetben ezek felhasználóit közvetítők és szaktájékoztatók segítették az információkeresésben, ma már inkább az önálló keresés kerül előtérbe. Bár az adatbázisok előállítói kevésbé törekednek a szabványosításra, és a parancsrendszerű információkereső nyelvek meglehetősen bonyolultak, a felhasználók el tudják sajátítani a saját kereséshez szükséges tudnivalókat, ha egy adatbázis-szolgáltató kisszámú adatbázisával ismertetik meg őket.

Az online keresés tananyaga a következő: milyen lehetőségek vannak, és azok mennyire férhetőek hozzá a felhasználók számára, hol végezhető keresés és mennyiért, hogyan kell felkészülni a keresésre, és hogyan kell azt elvégezni. Az interaktív számítógépes információkereséshez a téma, a számítógép-kezelés és a használandó információs rendszer ismerete szükséges. Azok számára, akik ritkán végeznek keresést, szimulációs programok segítségével felkészíthetők a tanfolyamokra, ahol offline gyakorolhatnak egy online rendszer használatán. Az online keresés tanításához számos segédlet van forgalomban: általános kézikönyvek és tankönyvek, a rendszerek dokumentációi, videofilmek, számítógépes oktatóprogramok, szimulációk és emulációk.

A **videotex** a menürendszerű keresés miatt időigényes és költséges, sok esetben frusztrációt okoz a parancsnyelvekhez szokott felhasználókban. Ezért az adatbázisok szolgáltatása helyett inkább csak a könyvtárak híreinek közreadására (nyitvatartás, szolgáltatások, rendezvények stb.), valamint könyvtárközi kölcsönzési kommunikációra alkalmas.

Az **optikai tárolási technika** legújabb fejleményei olcsó információhordozókat eredményeztek. A CD-ROM lemezek egyaránt alkalmasak adatbázisok és tájékoztató eszközök (pl. enciklopédiák) forgalmazására. Egy 1990-es kiadói katalógus szerint több mint 600 CD-ROM kiadvány kapható. A CD-ROM-termékek azért használhatók előnyösen a képzésben, mert a felhasználók saját tempójuk szerint dolgozhatnak velük, nem kell zavartatniuk magukat a távközlési költségek vagy a gépidő miatt, és a távközlési hibák miatt sem. A keresőnyelvek terén kevés az egységesítési törekvés: több mint 100 változat között kell eligazodni. Fontos tehát, hogy a felhasználók jól szerkesztett oktatási anyagot kapjanak kézhez, akár nyomtatva, akár számítógépen, akár mindkét formában.

Míg a bibliográfiai hivatkozásokhoz való hozzájutás órák kérdése, a dokumentumokhoz való hozzájutás néhány hetet is igénybe vehet. Nagyon fontos

tehát, hogy a könyvtárhasználók a **dokumentumrendelés és -szolgáltatás** módjait és költségeit is megismerjék. Egy példa: a publikálási szokások ismeretében a felhasználó tisztában lehet azzal, hogy egy régebbi konferencián elhangzott előadást érdeme-sebb folyóiratcikként keresnie. A számítógépes és távközlési technika újdonságai (pl. a telefax új generációi, a műholdas dokumentumtovábbítás, az ISDN) haladó fokú információkeresési kurzus tananyagát jelenthetik.

A dokumentumok **teljes szövegéhez** online adatbázisok, elektronikus folyóiratok, CD-ROM kiadványok, lézerekártya, mikroprocesszoros kártya stb. révén lehet hozzájutni. Ezek a hagyományos, nyomtatásban való publikálás alternatívái; bemutatásuk érdekes téma lehet az információforrások használatát ismertető haladó szintű tanfolyamon.

A számítógép-használat egyre természetesebb a kutatók körében, sokan **egyéni dokumentációs rendszer** kialakítására használják. Haladó felhasználóképzési tanfolyamon ki lehet térni e kis adatbázis-rendszerek tervezésének és használatának kérdéseire (fogalmak, a bibliográfiai adatbázis szerkesztése, szóba jöhető programcsomagok). A kutatók szívesen veszik a gyakorlati képzést is.

Az **elektronikus posta** a kommunikáció új, gyors és viszonylag olcsó módszereként (elektronikus konferenciák, hirdetőtábla) érdekes példa arra, hogyan fejlődik a kutatók és a gyakorlati szakemberek közötti érintkezés, ezért érdemes felvenni a felhasználóképzés tananyagának általános, bevezető részébe. Gyakorlati alkalmazása a haladó kurzusok anyaga lehet, elsősorban a megfelelő rendszer kiválasztásáról lehet ott szó.

/FJÁLLBRANT, N.: Why user education and how can information technology help? = IFLA Journal, 16. köt. 4. sz. 1990. p. 405–413./

(Hegyközi Ilona)

Lengyel céginformáció

A Handelsblatt kiadójának online információs szolgáltatása, a GENIOS-Wirtschaftsdatenbanken 12 000 lengyel cég jellemző adatait tartalmazza. Az adatokat a lengyel Ipari Minisztérium bocsátja rendelkezésre, s a Zentrale Informationsverarbeitung Chemie GmbH (Berlin) dolgozza fel. Az évente háromszor felfrissített adatbázis a nemzetközi MARK III hálózaton keresztül online férhető hozzá a General Electric GENIOS hostszolgáltatásánál.

/Information Hotline, 23. köt. 4. sz. 1991. p. 2./

(P. I.)

Fizetések a tudományos könyvtárakban

119 amerikai és kanadai könyvtárban végzett felmérés alapján az egyetemi könyvtárakban a férfi könyvtárosok átlagos fizetése évi 41 729 dollár, a nőké 37 924 dollár. A kisebbségekhez tartozók esetében ez 39 826, illetve 36 168 dollár. 102 amerikai egyetemi könyvtár igazgatója közül 65 a férfi, és 37 a nő. (Ez az arány pontosan a fordítottja a munkaerő megoszlásának.) Az igazgatóknak átlagfizetése kissé magasabb, mint a férfiaké, de kétszer annyi férfi kap 100 000 dollárnál magasabb évi fizetést, mint nő.

/Information Hotline, 23. köt. 4. sz. 1991. p. 12./

(P. I.)